

HOMENATGE

Aproximació als àmbits i tertúlies de l'assagista

Fuster i Barcelona

Un dels capítols decisius en la trajectòria de Joan Fuster (Sueca, 1922-1992), al punt que la seua vida no hauria estat la que era si no s'haguera produït, va ser el seu pas per Barcelona, on va connectar amb cercles que li van facilitar la professionalització com a escriptor i intel·lectual.

A principis de la dècada dels 50 **Joan Fuster** era un llicenciat en Dret, flagrant de nas, angular i amb aspecte d'haver patit la fil·loxera. Oficiava d'ajudant del secretari en les sòrdides oficines d'un exportador de taronges més o menys solvent, i l'exercici de les lleis encara li deparava la proesa d'actuar de passant de l'advocat carlí **Alabau Siurana** de València i la del torn d'ofici, en el qual va fer un esforç retòric sense èxit per a defensar un gitano que havia segrestat una gallina. Era un home sense mitjans ni connexions, de realitats filtrades per la impremta, que provenia d'una

família de menestrals i que l'únic contacte que havia tingut amb el món exterior s'havia produït a través de la Universitat del carrer de la Nau.

Les hores exemptes d'obligacions forenses les dedicava a una vocació inconcèntrica: els hàbits lírics i les observacions anotades sobre les lectures que efectuava. Aquesta disciplina monacal li havia reportat alguna satisfacció intel·lectual durant els anys anteriors, sobretot des de la revista literària *Verbo* d'Alacant, on havia ensenyat les seues maneres literàries, i ara, després d'establir correspondència amb el mallorquí **Francesc de Sales Aguiló**, que per raons

òbvies residia a Bogotà, interessant-se per les publicacions de l'exili, havia entronitzat en cercle d'estraperlo bibliogràfic que eren les revistes catalanes de la proscripció.

Una de les primeres notícies de Joan Fuster a Barcelona se situa en la torre de **Joan Reventós**, que havia intervingut en la primera antologia poètica universitària (1949). Reventós provenia del Grup Torras i Bages i la Federació Nacional d'Estudiants de Catalunya, acabava d'ingressar en els mosques del Moviment Socialista de Catalunya i estava vinculat familiarment a **Indústries Agrícoles**. Era, potser, l'any 1951 i un Fuster que frega-

Desert de les Palmes, principis dels 60: Joan Reglà, Fuster, Miquel Tarradell i Sanchis Guarner.

ARXIU

El mateix dia: Reglà, Sanchis Guarner, Tarradell, Max Cahner, J.F. Mira...

ARXIU

Fuster, J.V. Foix i Manuel Sanchis Guarner a l'Hotel Formentor.

ARXIU

va els 30 anys, amb la causticitat per estrenar, explicava en aquella tertúlia lírica, entre els quals hi havia **Albert Mament**, que al País Valencià només hi havia un escriptor jove que escrivia en català: ell. La seua presència era motivada per l'impacte d'un article sobre la poesia catalana fins el Renaixement aparegut en Mèxic, el qual ja havia estat publicat a València uns anys abans i havia despertat l'interès de **Carles Salvador** sobre l'autor.

L'economista **Joaquim Maluquer**, que posteriorment seria un dels seus marmessors, va conèixer Fuster en el que era el seu segon viatge a Barcelona. L'encontre es va realitzar a casa d'**Oriol Folch i Camarasa**, fill de l'escriptor **Manuel Folch i Torres**. Folch era un home de pensament i d'acció, arquitecte, nacionalista i administrador de **Rafael Patxot i Jubert**, meteoròleg i mecenes. Folch era un dels primers, junt amb **Raimon Galí**, que va iniciar el moviment de Països Catalans a Catalunya, i feia a casa seua uns seminaris clandestins molt reduïts per a discutir temes d'identitat, que era una pràctica habitual en aquella època de la dictadura en diverses cases barcelonines. Fuster explicava que era la segona vegada que estava a Barcelona, i s'allotjava a casa d'**Oriol Folch** al carrer d'**Ausiàs March**. Eren estades irregulars, breus, i que li van servir per connectar, a més de Galí, amb l'escriptor **Joan Garabou**, amb el geògraf **Solé**, amb mossèn **Ballarin**, amb **Pere Figuera i Serra**, que configuraven el món de la resistència nacional catalana. Fuster havia arribat a aquest cercle a través de les seues col·laboracions amb les revistes catalanes de l'exili: Raimon Galí havia estat molts anys a Mèxic i en les publicacions catalanes de l'exili havia encetat el torn amb la idea dels PPCC. Quan va tornar de l'exili Galí, amb Oriol Folch va formar un grup de gent jove per formarlos nacionalment. En aquell moment, els contactes de Fuster a Barcelona eren escassos. Folch havia establert una primera connexió amb un Fuster joveníssim a través de **Xavier Casp**, que havia estat a Barcelona mostrant el seu escorç de capdavanter del pancatalanisme. Casp, que en aquell moment dirigia l'editorial **L'Espiga**, havia entrat en l'ambient de la mà de **Josep Maria Casacuberta**, que amb l'excusa de l'editorial **Barcino**, aprofitava una volta a l'any per viatjar a València i contactar amb els nacionalistes. Posteriorment, Folch va contraure matrimoni i se'n va anar a viure a la part alta de la

ciutat. Aquesta circumstància determina que Maluquer herete Joan Fuster en la seua casa de l'Eixample durant els desplaçaments de l'assagista a Barcelona, on solia acudir des de l'estació del Passeig de Gràcia. Amb la presència de Fuster, la casa de Maluquer es convertirà a poc a poc en un consolat dels valencians. Regularment hi passava unes setmanes a l'any. Sobretot, uns dies abans de Nadal, perquè era jurat dels premis de Santa Llúcia. Feia dues o tres visites a l'any, i aprofitant la seua estança a Barcelona, uns anys després passarien a conversar i sopar **Raimon**, que cantaria per primera volta a Barcelona en casa de **Manuel Ortínez**, al Putxet, quan encara es deia **Pelegero**, **Joaquim Molas**, **Isabel Clara Simó**, **J.M. Castellet**, **Lola Badia**, **Jordi Mir**, **Eliseu Climent**, **Albert Manent**, **Toni Vidal**, **Joan Veny**, **Vicent Ventura** i abundants periodistes per entrevistar-lo. Fuster, amb aquest nucli comunicaria, irradiaria i consolidaria projectes editorials.

Per aquests dies dels primers seixanta Joan Fuster va pronunciar una conferència a la Casa de València, al carrer de Còrcega, que d'alguna manera va ser l'origen de *Nosaltres els valencians*. En aquesta conferència multitudinària Fuster va tractar d'explicar què eren i qui eren els valencians a uns valencians que residien a Barcelona, i en les seues paraules hi havia les intuïcions bàsiques del llibre. Entre els assistents hi havia el jove **Max Cahner**, que ja havia conegut Fuster uns anys abans i que en l'Estatge del Desert de les Palmes li havia presentat a Fuster joves nacionalistes valencians que el de Sueca no tenia el gust de conèixer. En setembre del 61 Cahner li va fer l'encàrrec del llibre per a una nova editorial que s'anomenaria Edicions 62. Quan Cahner va traslladar el seu domicili a la colossal torre del carrer d'Iradier, Fuster va començar a alternar, durant les seues estades a Barcelona, aquesta residència amb la de Maluquer, i en aquell marc, convertit en un centre d'operacions idèntic al de la casa de Maluquer, va conèixer **Pierre Vilar**, entre altres.

FUSTER I EL COTTON CLUB

A través de Maluquer, Fuster és introduït en el món del tèxtil cotoner, la patronal del tèxtil, que d'alguna forma era el refugi de la burgesia nacional catalana. El director del Servei Comercial de la Indústria Tèxtil Cotonera (SCITC) era **Manuel Ortínez Mur**, que després va

ser conseller de Governació en el govern de **Josep Tarradellas**. Era un home de gestió, alhora amb evidents dots de polític i diplomàtic, i tan amic de **Josep Pla** que en el seu despatx es passaven a màquina les obres del de Palafrugell. En la seua residència del Putxet organitzava unes sessions de debat intel·lectual a l'hora del dinar, i entre altres els comensals s'hi trobaven Fuster, Josep Pla, **Fabià Estapé**, **Armand Caraben**, **Josep Maria Castellet**, **Joan Sardà**, **Manuel Ibáñez Escofet**, **Joaquim Maluquer** i **Rosa Maria Margalef**. Els participants se sumien en uns maratons orals, amb abundància d'espasmes escèptics, que en recuperar la noció del rellotge se'ls havia passat l'hora de tornar a treballar.

Fuster trava tanta amistat amb aquest grup que passa a ser de la família, i prova d'això és que es fa habitual en les celebracions familiars dels presents. Com és el cas de l'assistència al casament d'Armand Caraben, i al sopar posterior que van fer a l'hostal de la Gavina, a S'Agaró. Hi havia una taula immensa presidida a cada banda de la taula per l'assagista de Sueca i Josep Pla, els quals van mantenir un debat dialèctic immemorable, que feia resseguir als comensals amb els caps de cap a cap la trajectòria de les frases. Aquesta burgesia nacional i liberal, europea, era la que Fuster trobava a faltar a València. A Catalunya tenia un públic fidel de característiques molt diferents a les que tenia al País Valencià. Fuster irradiava en diferents direccions, però sempre connectades amb allò que Pla anomenava la Comunió Tradicionalista Cotonera. Des del SCITC, accedeix, d'una banda a aquell nucli particular de Manuel Ortínez, de l'altra, en el mateix Centre Tèxtil hi havia unes reunions mensuals amb els joves industrials, que era una iniciativa d'Ortínez, per connectar-los amb personalitats interessants del món exterior a la indústria. Fuster hi va anar més d'una vegada a donar lliçons a gent molt jove, com **Agustí Montalt**, que després seria president del Barça, sobre aspectes de la societat, de la cultura, de la política, apartats que, en el pensament de Manuel Ortínez, completaven la formació del jove empresari, que passava de ser tècnica i empresarial a humanística, sociològica, política i cultural. A part d'això, al si del SCITC, hi havia mecenes que ràpidament van connectar amb Fuster, com **Domingo Valls** i **Taverner**, que el va tenir a sa casa dinant i disfrutant amb la seua conversa, i que li va prestar algun ajut econòmic. En aquestes circumstàncies també va conèixer

Soldevila i **Godó**, de l'hotel Majestic, **Pere Duran Farell**, encara que no era cotoner, i el cosí d'Ortínez **Josep Riba**, home equànim que va adoptar Fuster com un tèxtil cotoner.

A causa de totes aquestes relacions, Fuster es pot alliberar de l'advocacia i dedicar-se exclusivament a l'escriptura a través de la neurosi periodística. El nucli tèxtil cotoner controlava *El Correo Catalán*, el vell diari tradicionalista, que; gràcies a Ibáñez Escofet, a principis dels seixanta es va convertir en el diari de més ganxo a Barcelona, tant per la crítica a la dictadura com per la seua actitud decididament catalanista. Ibáñez Escofet, que era el cap de redacció del diari i a més era el cap de premsa de la SCITC, era un gran descobridor de talents i va obtenir ràpidament la col·laboració de Fuster per a les seues pàgines, a pesar que ell, probablement desmereixent-se, l'atribueix en els seus escrits a Caraben i Maluquer. Així es va iniciar en el periodisme a Barcelona. I amb l'entrada d'Ibáñez Escofet a *La Vanguardia*, Fuster l'acompanya amb les seues col·laboracions.

Era un personatge que fascinava i interessava molt a Barcelona. En aquella època Fuster tenia una capacitat d'atracció intel·lectual superlativa. Eren uns anys, els seixanta, molt il·lusionats. Es passava de la dictadura hermètica a la dictadura transpirable, i hi havia un horitzó de desenvolupament econòmic i de possibilitats de tota classe. Va ser el moment en què es van assentar les bases del futur polític, econòmic i intel·lectual de Catalunya. La proposta de Fuster era molt atractiva, tant per la seua ampliació de l'horitzó catalanista, que el treia de les quatre províncies per a estendre'l al País Valencià i les Balears, com pel seu sentit liberal i crític. Això, sumat a la seua gran erudició, exposada amb agilitat i agudesesa, el convertia en l'escriptor de moda a Barcelona. Era el seu moment àlgid, el de màxima producció. És en aquesta època que concentra el 80 per cent de la seua obra.

Als anys setanta, coincidint amb la transició, decau la freqüència dels seus viatges. La causa d'aquest recés, segons la impressió de Joaquim Maluquer, es deu a un problema de to vital: "Ell sempre tenia un to vital baix. Es cansava. Es fatigava molt caminant. Era estret de pit, i caminar dues cantonades ja era per ell un sacrifici. Quan venia a casa jeia molt. Llegia molt, però horitzontal, estirat".

Miquel Alberola